

DEREK JARMAN

Lassítva lejátszott mosoly

Január

Újév

Korán ébredtem ma reggel, eltompulva és eléggé kábán. Az óév összetört, mint a Nessen magasan fodorzódnó hullámok.

Kíváncsi vagyok, Derek hol végezte, talán egy kanapén néhány művészeti iskolás fiúval összegabalyodva. Úgy robbant be Littlestone-ba, akár egy tíz évvel korábban ledobott bomba, megrázkódtatva az öreg házat. Jól beszívott, majd előadta Nina Simonének (eléggé érzelmős) meg az 1942-es Furtwängler-féle IX. szimfónia nem valami profi interpretációjának különös keverékét.

Tudom, nem fogom folytatni ezt a naplót, lekonyul, mint annak a hatalmas szerszámú, szemtelen fiúnak a Peachestől kapott karácsonyi ajándékomon, egy videófilmen (*A Matter of Size*), aki kos vagy inkább számár módjára tömi meg a tanárát. Jó film a hallgatóknak Canterburyben, ahol az Örök Bűnbocsánat Nővéreinek tanácsa kitalálta, hogy szentté avatja Marlowe-t, Radcliffe Hallt, esetleg mindkettőt.

A kocsival háromnegyed órára levő, a dungenessi egyházmegyéhez tartozó Canterburynek szüksége van szentekre, hogy megmeneküljön a kórosan terjeszkedő külvárosiasságtól, ami fekélyként telepszik az öreg városra.

Olyan nyugodt és sötét napok után, mikor még a konyhai mosogató alá betelepült egereket is hallani lehetett, ma feltámadt a szél. Az ünnepek alatt mindvégig az újévben megvalósítandó projekten rágódtam, de agyamban a hatalmas letargián kívül mást nem találtam. Két nappal ezelőtt Nicholas de Jongh halálra rémített: a St. Thomasban kitaláltak valami új szert a kórra – egy olyan gyógyszert, ami a kutatók szerint lassítja a vírus terjedését, így mi, szegény kísérleti nyulak elkínlódhatunk még egy-két évig.

Úgy gondolom, halálunk után felgyorsul az idő és kb. egy perccel azután, hogy meghalunk, minden barátunk követ bennünket, öt perccel később pedig felhangzik a végítélet harsonája.

Andrew – Derek Brown hallgatag és elragadó barátja – eljött teára. Megnyomorodott az izületi gyulladástól, ami hónapokra leverte a lábáról. Néhány évvel azelőtt temette el a barátját, hogy megismerte Dereket, aki hasonló helyzetbe került, mint ő. Milyen borzasztóan szomorú idők.

Jó hírrel kezdem az új évet, a Prospect fürdőszobával és egy kis dolgozószobával történő kibővítésének terve elfogadásra vár az építési osztályon. Mindegy miként döntenek, mert nem vagyok biztos benne, vajon megéri-e a kiadást és a kínládást, s lehet, hogy csak bonyolulttá teszi ezt az egyszerű házat. Ugyanakkor a fürdőszoba mindenképp előrehaladást jelentene, és végre lenne egy vendégszobám.

Lemaradtam a mai első telefonhívásról. Keresztülvágattam a házon, hogy felvegyem, de elhallgatott a kezemben. HB menekül a telefonoktól, én rohanok, hogy felvegyem. Felhívam HB-t. Épp Hadrianus falánál kóborol.

Fél négykor felhívott Derek, szörnyen másnapos volt. Gyalog ment haza – öt mérföldet tett meg hajnali ötkor a fagyban ruhátlanul.

Elmentem Maddyhez, hogy elhozzam Derek kabátját – azt mondták, kora hajnalban ment el a kabátjában, amit fordítva vett fel.

Látványos karmazsinvörös naplemente az erömű felett. Néhány reménytelenül fagyoskodó tiltakozó biciklivel vette körül, amiért az erömű haladékokat kapott és továbbra is üzemel. Szlogenjük: *„Kapjuk el Dungenesst, mielőtt az tesz tönkre bennünket”*. Ahogy a nap épp az A és B reaktor között tűnik el, az erömű felmorajlik, fénypázmákkal tarkítottan olyan, mint valami jövőbe nyíló karácsonyi ablak.

Csütörtök 2

Derek Ball felhív kilenckor. Azt mondja, kicsit törekenynek érzi magát. Én még szinte alszom, igen sokáig aludtam.

Belevetem magam a napba, társam egy lármás Sosztakovics szimfónia. Londonban a hivatalokba visszatér az élet, itt lent semmi sem utal az időre, nincs csúcsforgalom vagy hétvége, csak néhány halász, ahogy jön a dagály.

Derek jön fel a kocsibejárón fél tizenkettőkor. Első szavai ezek: „Nagyjából rendbejöttem.” Azt hiszem, ez mindannyiunkra érvényes. Hála istennek, hogy újra január van – kiűt a nap.

Az Iparművészeti Múzeum kiállítása után újabb kiadós tengerparti guberálásba kezdtem Peterrel. Minden installációt visszaadtak, így vannak új szobrok, új kökörök. Az oldalsó virágágyásokat beültettem, s habár a tél hideg volt idáig, nem volt zord. Nem fűjt száraz, hideg szél, hogy tönkregye a rekettyét, a gumók már sarjadnak, a mák már kihajtott. Az elmúlt héten talicskaszám hordtam a trágyát a rózsákra és a bodzára. A palánták alkalmazkodnak a helyi körülményekhez. Van fehér mályvám, ánizskaprom, százsorszépem és ökörfarkkóróm. A vadrózsa, amit a konyhaablak mellé ültettem, már szemmagasságig ér. Leszedtem és elültettem a csipekebogyót.

Péntek 3

Londonba indulok Richarddal. Richard megígéri, hogy lassan vezet. New Romney-n át megyünk, megállunk pitét venni a pékségben, amit HB átkeresztelt Tündér Sütikre, benézünk a műkereskedőhöz, akinél van egy gyönyörű, VII. Edward korabeli szék. Lassan hajtunk vissza Londonba, megbeszéljük a két kiállítást és a recessziót – ami komolyan érinti a műkereskedőket.

Ismét Londonban, egy halom levél vár, a legmeglepőbb, hogy az *Edward* nyert egy csomó pénzt Belgiumban.

Összefutottam Johnny Volcanóval, Spud sziporkázó barátjával, a szegekkel kivert bőrcuccában volt, beszélgettünk a bárban.

Fél óráig ücsörögtem az üres lakásban, félig reménykedve, hogy HB hazajön, aztán elmentem a Heath-re az újévi szemerkélő esőben. Nem voltam ott sokáig, amikor egy széles, nyílt mosolyú, barátságos szemű fiatal férfi odajött hozzám és elkezdett velem beszélgetni. Nyolc éve lakik Londonban, mindenféle munkát elvállal, mivel 16 évesen a szülei kirúgták otthonról, amikor elmondta nekik, hogy meleg. Csak egyszer ment vissza, a nagynyja temetésére. Egyedül él, így jobb neki, csak ritkán jár el otthonról, s ha igen, akkor a Heath-re – ez a legbecsületesebb módja annak, hogy az ember felszedjen valakit, az ilyen találkozások nem komplikáltak, nem akar kapcsolatot. Elmondta azt is, hogy nem azért jön ide, mert bármit is elfojtana. Sőt ellenkezőleg, úgy érzi, azok, akiket csapdájába ejt a pénz, saját vágyaik áldozatai. Elsétáltunk a tónál levő hamburgeresig, vettünk egy-egy csésze teát, és hamar visszamentünk az elhagyott, lobogó tűzhöz.

Azt mondta, már sokszor volt itt, de szex nélkül, annak is örül, ha csak beszélgethet. 10 éves korában volt először férfival és azóta is így van ez. A tűz fényébe kiáltotta, hogy a heteroszexuális férfiakat és kompetitív férfiasságukat klausztrófóbikusnak tartja – mivel munkáscsaládból származik, ő csak tudja. Beszéltünk elfojtásról, önsanyargatásról, a titkok felfedéséről. Egyszer látott itt egy parlamenti képviselőt, már nem emlékezett pontosan, melyiket. Volt egy különösen izgalmas története: egy melegeknek szóló újságban építőmunkásként hirdette magát és kapcsolatba lépett vele „X”. A találkozóra elvitte magával az öccsét, aki szintén meleg, azt mímelve, hogy a szeretője, és alaposan „elfenekelte” az ex-képviselőt – akiről csak a legjobbakat mondta.

Szombat 4

Egy püspök „megbánás nélküli szodomitáknak” nevezett bennünket a rádióban. Ez már-már izgalmassá teszi világias szexualitásunkat. Szerintem porig kellene égetnünk a katedrálisát.

Egy névtelen könyvküldemény a Marian mozgalomtól, szekták és mozgalmak, amelyek közrendészeti bizottságként működnek. Elárasztanak a hasonló levelek: „Krisztus a bűneid-

ért halt meg." Ájtatos visszautasítással válaszolok: „Milyen rosszul tette. Miért nem maradt életben és halt meg illően idős korában?" Ezeket a leveleket könyvek kísérik, a borítókön fénysugarak közepén egy szemmel, a szerzők szellemi nagyságok, nevük után kétes kezdőbetűkkel, mint pl.: JT [Jézus Társasága].

Robert Medley 86. születésnapjára rendezett partin. Beszéltem Maggi Hamlinggel a leszbikus és meleg archívumról. Ezt mondta: „Utálom a szót: leszbikus." Philip Prowse-ra pillantva hozzátette: „Ezen az oldalon mindannyian homoszexuálisok vagyunk." Az ötveneseknek ez nem is annyira probléma, mint a negyveneseknek, a Melegek Felszabadítási Frontja generációjának. Soha nem szerettem a meleg [gay] elnevezést – hamis optimizmussal jelöl meg bennünket.

Vasárnap 5

A könyvön dolgozunk. Másnapos vagyok, mivel az LA-ben voltam tegnap éjjel – tele volt barátokkal és ismerősökkel: ott volt Julien Cole, Sean O'Connor, a színigazgató és színészbarátja, Gareth. A hely zsúfolt volt, zajos és energikus, barátságos arcok, néhány érzéki pillantás. Hajnal előtt itthon voltam.

Hétfő 6

Egész nap a könyvön dolgoztam. HB megjött északról, tele kalandos történetekkel.

Kedd 7

Isaac Julien a folyosón szemközt egy sorozatot szerkeszt a feketék filmjeiről. Bedugja fejét az ajtón. Befejezem a könyvemet (*At Your Own Risk*) és elküldöm a Random Century-nek.

Jimmy Somerville eljött teázni, új albumot tervez, a címe Juice.

Szerda 8

Az arcom iszonyúan fáj, a borotválkozás borzasztó élmény, a borotva felszántja a gyuladt bőrt, éjjel viszket a párnán, még mindig forgolódom és dobálom magam, múlt éjjel kétszer voltam fenn. Szegény HB.

Az irodában ülök, csekket és leveleket írok, hónapok óta ez az első nap, hogy nem vagyok nyomás alatt.

A homoszexuálisoknak az egyenjogúságot az élet minden területén kellene követelniük: legalizálhassuk kapcsolatainkat, fogadhassunk örökbe és nevelhessünk gyermeket, a tulajdonjog és a munkáltatás területein, a hadkötelezettség ellen, a szexuális kapcsolatra való alkalmasság korának kérdésében, a szexuális felvilágosításba vétessék föl a homoszexualitást is, törvényileg tiltsák meg a média negatív véleménynyilvánításait az egyenműek kapcsolatáról, legyen vége az Egyház ítéleteinek, a Bibliából töröljék a homoszexuálisok érzékenységét sértő részeket, taníthassunk egyetemeken, hozzanak létre nemzeti archívumot.

Hétfő 13

Elmentem Nickyvel a Gardensbe, Derry és Tom régi tetőkertjébe. Hűvös, nyirkos este. Az étterem meleg, vidám, külvárosi, az összes fiún laza öltöny, a lányok túlzottan divatosak, a drag-queenek szinte eltörpülnek mellettük. David Inches jött oda az asztalunkhoz teljesen begerjedve egy fiatal, Halálos Fegyvernek nevezett férfit – sztriptíz táncos északról, jóképű, széles vállú, laza öltönyös. A menedzsere mellett ült, aki bozontos bajuszú másolata volt az előbbinek. David bevillantotta Halálos Fegyver meztelen fotóját, a pincérek úgy elragadtatták magukat, hogy majdnem felbuktak, és kiöntötték a levest. Nicky szerint, ha valaki a figyelem középpontjába akar kerülni, annak muszáj vetkőznie. Körbesétáltuk a kertet és láttuk a két rózsaszín flamingót.

Fél egyre értem haza. HB is hazaért, Ron Peck *Boxers* című filmjét nézte meg.

Kedd 14

Howard eljött értem fél kilenckor, hogy elmenjünk a Prospect Cottage-ba. Az út a Cityn keresztül nyugodt volt, így elhatároztuk, hogy Bromley felé megyünk, és megkeressük a kövirózsza műkertészetet. Egy tülevelűekkel és lenyírt pázsittal díszített külvárosi házhoz értünk. A növénykalauz bejegyzése szerint szigorúan csak bejelentkezés alapján fogadnak – Howard intézte bejutásunkat. Mr és Mrs Smith csaknem széttörték a bejárati ajtót, miközben megpróbálták kinyitni, de gyanúsán firtató pillantások közepette invitáltak be egy kis növény szemlére. Mr Smith foglalkozik a leghosszabb ideje növényekkel. Habár van egy férfi az Államokban, akinek 2 millió kövirózsza és hasonló növénye van, Mr Smith túlszárnyalja összes ellenfelét. Ő nevezi el a növényváltozatokat – 200 új növényt évente, amikből csupán egy éri meg a vesződséget.

Tíz növényt választottunk. Sokat kellett várni, mivel csipesz segítségével mindegyiket aprólékosan kicsinosította, és ellátta kétes névtábláival.

Howardot és engem elkápráztatott a gondolat, hogy valaki negyven éve a növények megszállottja, és járja a hegyeket ritka fajtákra vadászva.

Egyik szín sem stimmelt januárban, a rózsaszín smaragdzöld volt, a kövirózsákon oly feltűnő pókhálók szertefoszlottak a ködben.

A Prospect Cottage-ban a tengerpartról begyűjtött üres konzervdobozokba ültettük a növényeket. Egy gyönyörű mosolyú, jóképű fiatal halász odajött hozzánk beszélgetni.

Csak addig maradtunk, míg átfutottam a postát és körbejártuk a kertet, azután elindultunk Hastingsbe halat és sültkrumplit enni meg beugrottunk az antikváriumba.

Nyolcra értünk haza.

Szerda 15

Délben elsétáltam HB-vel a National Galleryig. Nagy építési területet tettek járhatóvá a Charing Cross Roadon, még egy kis odaépíthető klasszicizmus. Átvágtunk a Leicester Square-en, hogy fagyit vegyünk – a fagyos hidegben ettük –, elhaladtunk a Károly Herceg mozinál várakozó sor mellett, már egy fontért lehet jegyet venni.

Az M & S-ben vettem egy pulóvert – nagyon meleg. Ian Shipley és Clem egyaránt innen öltözködik. HB nem szeret itt vásárolni, miután rájött, hogy az áruház perbe fogja és nyílvántartásba veszi a tolvajokat. Szerinte életek tönkretétele nélkül is elég hasznuk van.

Fél nyolc – elmentünk a Damien Hirst-kiállítás megnyitójára. Egy szimpatikus múzeumi ember beszélt röviden, nem sok mindenről, és a kézfogáskor a művész kissé nyüögösködőnek tűnt, ahogy nagyanyám mondaná.

Át a Cork Streeten és vissza a realitásba a börszerkós és remek frizurájú Spuddal és Johnny-val, aztán Stockwellbe James Barrett HIV-vel kapcsolatos showját megnézni, ami tetszett.

Csütörtök 16

Nagyon sokáig aludtam.

Dan Farson Bertaux-nál, egy Mantegnáról szóló írással vergődött. Azt mondtam neki, ő művészettörténész művész, tetszett Dannek ez a titulus. A Bertaux-ban a szokásos lelkesedésben telik az idő. Kávé és croissant 48 fontért.

Délben visszamentem kis irodámba megírni egy beszámolót. Kitisztult az arcom – nagyon kipihentnek és boldognak érzem magam.

Péntek 17

Peter Tatchell beugrott hozzám, elmentünk teázni a The Village-be. Szörnyen érzi magát – a fölötte levő lakásba önkényesen beköltözött egy csapat jobboldali huligán, akik döngetik a falakat és egész éjszaka rondán üvöltöznek. Azt mondja, két napja ordítóznak, káromkodnak, üvegekkel és bútorokkal dobálják egymást. Az önkormányzat kilakoltatta őket, erre beköltöztek az alsó lakásba.

A Cowcross Streeten át elsétáltam az OutRage! Találkozóra. Nagyon hideg éjszaka, a boltok High Holbornban nem üzemelnek, a redőnyök lehúzva.

A lesbikusok és melegek központja zsúfolásig megtelt. Kisebbfajta demonstráció a queer [homokos, homoszexuális] szó használata ellen. A *Standard* elleni fellépést megszervezték – Aamir és Sarah mennek, egy spanyol újságíró említette, van egy saját szirénája, amivel le lehetne állítani az előadást/showt, mindenki, aki itt van a teremben, a Savoy előtt fog demonstrálni.

Turan remek esszét írt Tony Richardsonról: „Freddie Mercury titkos szégyene (Miért nem heroikus AIDS-ben meghalni?)”. És az én írásom ugyanerről a témáról Alexander Walker nekrológiában.

A legtöbb időt a fasizmus körbejárásának szenteltük, valamint megvitattuk, hogy csatlakozunk-e az Náciellenes Ligához.

Hazafelé menet láttam, amint egy férfi összeesett egy könyvesbolt előtt, a keze imára kulcsolódott.

Szombat 18

Sylvestre Houedard tisztelendő nekrológja az *Independent*-ben. Két nappal ezelőtt Nicholas Logsdail felhívott, hogy elmondja, Sylvestre összeesett és meghalt, amikor a londoni vonat után rohant.

A 60-as évek vége felé a Lisson Gallery volt a második otthona, mindig meg lehetett találni az emeleti kisházban, amint az írógépen tácoltatta az ujjait.

Az első egyszemélyes műsoromra 1969-ben ilyen üzeneteket küldözgetett nekem a közönségtalálkozó szünetében: „Mrs Jóisten ezennel meghívja önt első báljára. Sylvestre”.

Kopaszságával, hegyes fülével, fekete szerzetesruhájában és inkvizítori szemüvegében Sylvestre az egyik legélénkebb elme volt, aki eljárt a Melegek Felszabadítási Frontjának találkozóra, kedvesen őszinte modorával és hatalmas tudásával azonnal elkápráztatott mindenkit. Emlékszem, beosont a *Rosemary's Baby* vetítésére anélkül, hogy a közönség észrevette volna a szerzetesruhát – amikor felkapcsolták a világítást a vetítés végén, egy lány, aki mellettünk ült, hatalmasat ugrott a félelemtől, amikor meglátta az ördögi mosolyú arcot a földszinten.

Készítettem egy szobrot: *H mint H az H*, a V & A-ben megrendezett kiállítására. Néha a bankside-i stúdióban lakott Guernsey-ből, ahol a 20-as évek elején született, hazafelé jövet. Egyszer hozott egy hatalmas üveg vámmentes parfümöt, és az egészet beleöntötte a fürdővízbe. Amikor a *Sebastiane*-t forgattam, botrányos dolgokkal telegépzelt oldalakat küldött nekem Diocletianus császár udvaráról. Sajnos sok metszete elveszett, de egyenéhányat bekereteztem, *Görögország és a Gloster Ódák* a falon lógnak csendesen és elmélkedően.

Vasárnap 19

HB azt mondja, éjszakánként olyan vagyok, mint egy vihardobálta hajó, vagy két órát rá kell húznunk, hogy bepótoljuk a kiesett alvást.

Az estét Jonathan Hope-pal töltöttem a 60-as évek félvilági társaságairól beszélgetve. Ugyanakkor ismerkedett meg Robert Mapplethorpe-pal, mint én és a Sam Shepherde hasonlító Sam Wagstaff. Azt hittem, Sam 60 évesen halt meg – ám nem nézett ki egy nappal sem öregebbnek, mint 40 –, Jonathan azt mondta, 70 éves volt halálakor, harcolt a 2. világháborúban. Amikor Sam megismerte Robertet, ezzel kezdte: „Keresek valakit, akit elkényeztethetek”, és egy majom alakú gyémánt brosstűt adott neki, amit Robert a bőrdzsekije hajtókájára tűzött fel, és mindig ki volt akadva, amikor az emberek a majom farkát húzgálták. Jonathan ismerte a mizantróp Paul Morrissey-t, aki azt mondta Jim Morrisonról, a The Doors énekeséről, hogy kétségtelenül homoszexuális volt.

Később Nicky de Jonghgal egy Boyz partin Bayswaterben. Jóképű hivatásosok beszélgettek. Kicsit izgatóbb dolgokat vártunk mindketten, mivel az LA-ben már találkoztam a jóképű vendéglátóval – talán meg akarnak javulni.

Hazaérve HB-t még ébren találtam. Föl-le ugrált és harcolt az ágy rá eső részéért, aztán fél kettőkör bekapcsolta a tévét, hogy megnézzen egy szörnyű horrorfilmet, a *The Wicker Man*-t, aki buja énekléssel hasított az éjszakában.

A film közepén befutott Alasdair és barátja, Barry tökrészezen. Annyira zajosak voltak, hogy HB a szomszédokra való tekintettel beengedte őket. Nem érdekelttem meg ezt az ébren töltött éjszakát.

Hétfő 20

Elmentem a St. Marybe. Dr Mark szerint az AZT-től remekül lebarnultam, minden mást rendben talált. Folyékony nitrogénnel támadják a foltokat az arcomon. Felvettem neki azt az ötletet, hogy a véremmel fessek. Nagyon lelkesedett és azt ígérte, megpróbálja kitalálni, hogyan lehetne sterilizálni. Azt javasolta, vegyem ki az AZT-t a csomagolásból, mert törvényellenes belépni az USA-ba HIV-fertőzéssel. Ez valóságos pánikká változtatja az utazást, de nem engedem, hogy az útlevelembe belestemplizzék, HIVpoz. Így csak annyit tehetek, hogy nagyon szorítok magamnak, és remélem, átcsúszok az ellenőrzésen.

Olyan nyugodtan viselkedem, ahogyan csak tudok.

Pethő Ildikó fordítása